

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Wspólne planowanie badań naukowych: Współpraca na rzecz skuteczniejszego sprostania wspólnym wyzwaniom”

COM(2008) 468 wersja ostateczna

(2009/C 228/09)

Dnia 15 lipca 2008 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

„komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Wspólne planowanie badań naukowych: Współpraca na rzecz skuteczniejszego sprostania wspólnym wyzwaniom«”

Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 11 marca 2009 r. Sprawozdawcą był Josef ZBOŘIL.

Na 452. sesji plenarnej w dniach 24-25 marca 2009 r. (posiedzenie z 25 marca) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny przyjął 104 głosami – 3 osoby wstrzymały się od głosu – następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Komitet z zadowoleniem przyjmuje komunikat i zauważa, że proponowana koncepcja wdrożenia strategicznego zarządzania transgranicznymi działaniami naukowo-badawczymi jest niezwykle ważna i pilna, a w szczególności pozwoli na przyspieszenie postępu dokonywanego w głównych dziedzinach nauki i badań. Europejski plan strategiczny wypracowuje sprawny system w oparciu o sprawdzone rozwiązania.

1.2 Wymaga to przeprowadzenia przez państwa członkowskie procesu w celu nasilenia współpracy w dziedzinie badań i rozwoju, aby lepiej uwzględnić zasadnicze wyzwania społeczne w Europie i na świecie w dziedzinach, w których badania i rozwój odgrywają kluczową rolę. W tym kontekście EKES z zadowoleniem przyjmuje także konkluzje Rady ds. Konkurencji z 2 grudnia 2008 r. ⁽¹⁾, dotyczące tego zagadnienia, oraz podziela wyrażone w nich stanowisko.

1.3 EKES jest przekonany o konieczności ustanowienia podstawowych ram strategicznych zgodnie z priorytetami politycznymi UE. Wdrożenie proponowanego podejścia wymagać będzie przede wszystkim ogromnej woli politycznej.

1.4 EKES zwraca uwagę, że nie należy przywiązywać zbyt dużej wagi do podejścia odgórnego. Uważa za konieczne stosowanie przede wszystkim podejścia oddolnego, które odpowia-

dałoby strategicznym interesom podmiotów badawczych i możliwościom dzielenia się potencjałem naukowo-badawczym.

1.5 Komitet ponadto podkreśla, że koordynacja nie będzie łatwa, w szczególności ze względu na partykularne interesy niektórych państw oraz brak woli politycznej w odniesieniu do dzielenia się nie tylko wiedzą, lecz również potencjałem naukowo-badawczym.

1.6 EKES w pełni popiera ideę, zgodnie z którą w kontekście konkurencji z ważnymi gospodarczymi rywalami UE należy pilnie zwiększyć zasoby finansowe i ludzkie. Nie może to jednak w żadnym wypadku wykluczać współpracy naukowej z tymi państwami i ich organizacjami badawczymi ⁽²⁾.

1.7 Komitet stwierdza równocześnie, że wdrażanie wspólnego planowania transgranicznych działań naukowo-badawczych będzie procesem niezwykle trudnym, ponieważ wymagać będzie nastawienia bardziej otwartego i bardziej ukierunkowanego na współpracę ⁽³⁾, a taka zmiana mentalności nie jest prostą sprawą.

1.8 Uznając i doceniając bogactwo istniejących już inicjatyw współpracy transgranicznej i wspólnych projektów oraz ich doskonałe wyniki, Komitet zaleca wykorzystanie doświadczenia tych programów do opracowania nowego strategicznego konceptu planowania badań. Przy określaniu procesów związanych ze wspólnym planowaniem badań naukowych należy także wyciągnąć wnioski z niepowodzeń.

⁽¹⁾ Rada Unii Europejskiej, 3 grudnia 2008 r. (16.12) 16775/08, RECH 411; COMPET 551; Załącznik.

⁽²⁾ Zob. też opinia INT/461, CESE 1021/2009 z 11 czerwca 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Zob. też opinia INT/448, CESE 330/2009 z 26 lutego 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

1.9 Skuteczniejsze i szybsze stosowanie w praktyce zdobytej wiedzy naukowej wymagać będzie odpowiedniego udziału sektora prywatnego w całym procesie. Komitet zwraca także uwagę na trudności wiążące się z udziałem sektora prywatnego, zwłaszcza w odniesieniu do wykorzystania wyników, kwestii własności intelektualnej itd. ⁽¹⁾

1.10 EKES uważa za konieczne opracowanie i wypróbowanie dla tych kluczowych działań wspólnotowych wysokiej jakości ram działania zachęcających do udziału poszczególne państwa członkowskie wraz z ich potencjałem naukowo-badawczym, aby wspierać i mobilizować nieodzowne podejście oddolne oraz przede wszystkim niezbędne źródła finansowania. W celu wykluczenia ewentualnych przeszkód niezbędne jest przewidzenie ram wsparcia i wystarczającej mobilności środków.

1.11 Przy opracowywaniu tych ram działania należy uwzględnić nie tylko czynniki, które mogą mieć synergistyczne, wspierające oddziaływanie, lecz również poddać szczegółowej analizie zagrożenia dla koncepcji wspólnego europejskiego planowania.

1.12 W tym kontekście Komitet poparł już tworzenie europejskiej infrastruktury badawczej ⁽²⁾ i podkreśla pilną potrzebę takich działań, ponieważ wzmocni to całą ideę wspólnego planowania i przyczyni się do zwiększenia wspólnej europejskiej wartości dodanej. Dlatego też EKES wzywa państwa członkowskie, aby przyjąwszy twórcze podejście, jak najszybciej podjęły tę inicjatywę Komisji.

1.13 Komitet z zadowoleniem przyjmuje ustanowienie Grupy wysokiego szczebla ds. wspólnego planowania w celu określenia zagadnień podlegających wspólnemu planowaniu, które mają zostać wybrane w wyniku szerokich konsultacji społecznych z przedstawicielami różnych regionalnych, krajowych i europejskich środowisk naukowych oraz, w stosownych przypadkach, sektora prywatnego. W wyniku tych działań Rada, na podstawie wniosku przedstawionego przez Komisję, powinna być w stanie przyjąć inicjatywę dotyczącą wspólnego planowania nie później niż w roku 2010.

2. Wstęp i przedstawienie dokumentu Komisji

2.1 Jeśli zadeklarowany cel Europy dotyczący zrównoważonego i trwałego rozwoju ma zostać osiągnięty, potrzeba nie tylko zwiększenia inwestycji w badania w Europie, lecz także ich skuteczniejszego wykorzystania. W strategii lisbońskiej jako

jej najpilniejszy cel określono przejście do społeczeństwa opartego na wiedzy, skupiającego się wokół nauki, technologii i innowacji, oraz wezwano do zwiększenia inwestycji w badania i do poprawy jakości tych inwestycji.

2.2 Wspólne planowanie jest nową inicjatywą, która stanowi punkt zwrotny dla współpracy w dziedzinie badań w Europie. Jest to dobrowolnie przyjmowany proces służący ożywieniu partnerstwa pomiędzy państwami członkowskimi w oparciu o jednoznaczne zasady i przejrzysty sposób zarządzania na wysokim szczeblu. Jego celem jest zwiększenie skuteczności i wpływu krajowego finansowania publicznych badań w strategicznych dziedzinach. Wspólne planowanie dotyczy przede wszystkim publicznych programów badań, co oznacza podejmowanie współpracy na poziomie instytucji publicznych. Mimo to sektor przemysłu, wraz z innymi zainteresowanymi podmiotami, powinien brać czynny udział w procesie konsultacyjnym oraz w realizacji poszczególnych inicjatyw w ramach wspólnego planowania.

2.3 Omawiany komunikat odpowiada na wyrażaną przez zainteresowane podmioty potrzebę dobrowolnego i oddolnego podejścia w połączeniu ze strategicznym sterowaniem na szczeblu europejskim oraz na odrzucenie przez nie podejścia uniwersalnego.

2.4 Analizowany komunikat stanowi jedną z pięciu inicjatyw, których realizację Komisja zaplanowała na 2008 r. w następstwie ogłoszenia zielonej księgi pt. „Europejska Przestrzeń Badawcza: nowe perspektywy” ⁽³⁾. Komunikat dotyczy w szczególności wymiaru „optymalizacji programów i celów naukowo-badawczych” i stanowi kolejny krok ku stworzeniu tzw. „piątej swobody” poprzez usunięcie przeszkód na drodze swobodnego przepływu wiedzy.

2.5 W porównaniu z największymi partnerami w Europie w dalszym ciągu zbyt mało inwestuje się w badania. Wydatki na badania naukowe i rozwój – zarówno z sektora publicznego, jak i prywatnego – w minionym dziesięcioleciu zasadniczo się nie zwiększyły. Europa musi nie tylko szybko i znacznie zwiększyć tego rodzaju wydatki, lecz również znaleźć nowe i bardziej innowacyjne sposoby wydajniejszego i skuteczniejszego wykorzystania istniejących niewielkich zasobów w dziedzinie badań naukowych i rozwoju. Ponadto w Europie należy również wzmocnić możliwości w zakresie wykorzystywania wyników badań w interesie społeczeństwa i gospodarki.

⁽³⁾ Oprócz omawianego komunikatu Komisja przyjęła w tym roku:

— Zalecenie w sprawie zarządzania własnością intelektualną podczas transferu wiedzy oraz w sprawie zasad postępowania na uniwersytetach i w innych publicznych organizacjach badawczych, COM(2008)1329 z dnia 10 kwietnia 2008 r.;

— Komunikat „Rozwój kariery i zwiększona mobilność: europejskie partnerstwo na rzecz naukowców”, COM(2008)317 z dnia 23 maja 2008 r.

Ponadto Komisja przygotowuje rozporządzenie Rady dotyczące wspólnotowych ram prawnych na rzecz europejskiej infrastruktury badawczej (ERI) oraz komunikat w sprawie strategicznych europejskich ram na rzecz międzynarodowej współpracy naukowo-technicznej.

⁽¹⁾ Zob. też opinia INT/448, CESE 330/2009 z 26 lutego 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽²⁾ Opinia INT/450, CESE 40/2009 – 2008/148 (CNS) z 15 stycznia 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

2.6 W ostatnich latach państwa członkowskie i Wspólnota podejmowały liczne inicjatywy służące zwiększeniu efektywności badań publicznych. Zainteresowane podmioty wskazały na słabość sektora badań i rozwoju UE, jaką jest brak współpracy i koordynacji w zakresie publicznych krajowych programów badawczo-rozwojowych. Mimo podejmowanych w ostatnich latach wysiłków zmierzających do rozwiązania tego problemu europejski pejzaż naukowy w dalszym ciągu charakteryzuje rozproszenie.

2.7 Obecnie 85 % publicznych działań badawczo-rozwojowych jest planowanych, finansowanych, monitorowanych i poddawanych ocenie na szczeblu krajowym, przy czym współpraca bądź koordynacja między poszczególnymi państwami jest nieznaczna. Mniej niż 6 % całkowitych inwestycji w dziedzinie badań i rozwoju oraz tylko 15 % europejskich cywilnych działań badawczo-rozwojowych finansowanych ze środków publicznych (z czego 10 % realizowane jest przez międzyrządowe organizacje i w ramach międzyrządowych programów, zaś 5 % w ramach unijnego programu ramowego) otrzymuje wsparcie finansowe w ramach współpracy transgranicznej.

2.8 Nie chodzi przy tym o to, by wszystkie badania naukowe planować wspólnie i zaniechać planowania ich na szczeblu krajowym. Chodzi raczej o to, że w dziedzinach o strategicznym znaczeniu dla całej Europy, lub dla jej części, rozproszenie publicznych programów badań prowadzi do słabych wyników i wiąże się ze znacznymi kosztami, jednocześnie uniemożliwiając osiągnięcie wytyczonych celów społecznych.

2.9 Niektóre z największych europejskich sukcesów badawczych mają swoje źródło w transgranicznym łączeniu publicznych funduszy przeznaczonych na badania i rozwój, a były możliwe głównie dzięki wprowadzeniu wspólnych struktur badawczych⁽¹⁾. Wpływ tych wspólnotowych inicjatyw byłby jednak jeszcze większy, gdyby poświęcana im uwaga była bardziej strategicznie ukierunkowana i gdyby towarzyszyło im wystarczające zaangażowanie polityczne oraz przejrzystość i elastyczność. Poszerzenie zakresu tych inicjatyw i ogólnego zakresu siódmego programu ramowego nie ma sensu bez skutecznego wspólnego strategicznego planowania.

2.10 Wspólne planowanie oznacza zmianę struktury badawczej w Europie. Stanowi ono kompleksowy, długofalowy i strategiczny proces, dzięki któremu w Europie powinno nastąpić zwiększenie zdolności w zakresie podejmowania największych wyzwań gospodarczych i społecznych, takich jak na przykład powiązane ze sobą problemy zmian klimatycznych i energii. We wspólnym planowaniu chodzi o osiągnięcie skutków dzięki zmianie struktury w celu zwiększenia skuteczności i oddziaływania publicznego finansowania badań. Wspólne planowanie wymaga, by państwa członkowskie były przygotowane na opracowanie i realizację wspólnych programów badań obejmujących wspólnie określone wieloletnie działania i mechanizmy finansowania.

2.11 Wspólne planowanie wymaga zmiany nastawienia państw członkowskich. Przede wszystkim wymaga podjęcia przez państwa członkowskie konkretnych zobowiązań i działań oraz zrewidowania i reorganizacji sposobu opracowywania i realizacji krajowych programów badań poprzez ukierunkowanie ich na realizację wspólnych celów. Dlatego właśnie wspólne planowanie powinno opierać się na zasadach dobrowolnego udziału, zmiennej geometrii i otwartego dostępu.

2.12 Wspólne planowanie nie oznacza *a priori* dostępu do finansowania wspólnotowego, nawet jeśli siódmy program ramowy może oczywiście służyć za katalizator. Chodzi w nim bowiem przede wszystkim o zdefiniowanie przez państwa członkowskie wspólnych strategii i połączenie zasobów poszczególnych krajów. Jednocześnie nie wyklucza się możliwości uzupełniającego finansowania określonych inicjatyw przez Wspólnotę, uzależnionej od ich wartości dodanej, europejskiego wymiaru i prawdopodobnego efektu strukturyzującego.

2.13 Komisja proponuje pragmatyczną metodę w celu urzeczywistnienia wspólnego planowania w ograniczonej liczbie uzgodnionych dziedzin. Metodologia wspólnego planowania strategicznego opiera się na doświadczeniach zdobytych w ramach europejskich platform technologicznych, lecz dostosowano ją na potrzeby publicznych programów badań. Obejmuje ona kilka etapów odpowiadających cyklowi realizacji programów badawczych, począwszy od opracowania programu, poprzez jego realizację, a skończywszy na monitorowaniu i ocenie.

2.14 Wspólne planowanie może być łatwiejsze pod warunkiem spełnienia pewnych warunków ramowych:

- uzgodnienia szeregu wspólnych zasad i procedur na potrzeby wzajemnej oceny (tzw. „naukowe reguły gry”);
- opracowania wspólnych metod prowadzenia działań prognostycznych i dokonywania wspólnej oceny krajowych i regionalnych programów lub inwestycji w szczególnych dziedzinach badań (tzw. „strategiczne reguły gry” wymagające elastyczności i intuicji zważywszy na nieprzewidywalność pewnych elementów);
- określenia wspólnych zasad dotyczących transgranicznego finansowania badań przez organy krajowe lub regionalne (tzw. „finansowe reguły gry”);
- wdrożenia skutecznych środków służących zapewnieniu ochrony praw własności intelektualnej oraz ułatwianiu rozpowszechniania wyników badań i ich optymalnego wykorzystania.

⁽¹⁾ Zob. też opinia INT/450, CESE 40/2009 – 2008/148 (CNS) z 15 stycznia 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

3. Uwagi ogólne

3.1 Komitet z zadowoleniem przyjmuje komunikat i zauważa, że proponowana koncepcja wdrożenia strategicznego zarządzania transgranicznymi działaniami naukowo-badawczymi jest niezwykle ważna i pilna, zwłaszcza dla przyspieszenia postępu dokonywanego w głównych dziedzinach badań i rozwoju. W tym kontekście EKES z zadowoleniem przyjmuje i popiera dotyczące tej kwestii konkluzje z posiedzenia Rady ds. Konkurencyjności z 2 grudnia 2008 r. i podziela wyrażone tam stanowisko.

3.2 Pozytywnym aspektem tej koncepcji jest staranie o jak najefektywniejsze wykorzystanie publicznych środków dzięki strategicznej koordynacji w ramach głównych kierunków badań, oraz poprawę krajowego potencjału naukowo-badawczego poprzez rozszerzenie współpracy międzynarodowej nad wspólnie planowanymi i prowadzonymi projektami badawczymi.

3.3 Komitet z zadowoleniem przyjmuje przeprowadzenie oceny skutków oraz wybranie na jej podstawie spośród czterech możliwych wariantów „europejskiego planu strategicznego”, który opiera się na najlepszych stosowanych obecnie rozwiązaniach i przekształca je w sprawny system, w którym do państw członkowskich będzie należał wybór zagadnień poruszanych w ramach wspólnego planowania.

3.4 Komitet przyjmuje ponadto z zadowoleniem fakt, że dziedzina technologii energetycznych została wybrana na pilotażowy projekt w zakresie koordynacji i w swojej opinii dotyczącej planu EPSTE⁽¹⁾ w pełni popiera ten projekt zgodny z nowym podejściem.

3.5 EKES jest przekonany o konieczności ustanowienia podstawowych ram strategicznych w oparciu o priorytety polityczne UE.

3.6 EKES przestrzega, że nie należy kłaść zbyt dużego nacisku na podejście odgórne. Przeciwnie, jest zdania, że, jeśli oprze się na obecnych cechach istniejących międzynarodowych sieci naukowych, które skupiają w sobie liczne komórki badawcze i są częściowo wspierane przez międzynarodowe agencje, takie jak Międzynarodowa Agencja Energii (IEA), konieczne będzie stosowanie przede wszystkim podejścia oddolnego w celu włączenia w poszczególne projekty różnych podmiotów, odpowiednio do ich strategicznych interesów i możliwości dzielenia się najlepszym potencjałem naukowo-badawczym. Międzynarodowe konferencje naukowe mogą stanowić właściwe fora, do zadań których może należeć opracowywanie stosownych propozycji.

3.7 Komitet jednocześnie zwraca uwagę, że koordynacja nie będzie łatwa, w szczególności ze względu na partykularne interesy niektórych państw oraz brak woli politycznej w odniesieniu do dzielenia się nie tylko wiedzą, lecz również

potencjałem naukowo-badawczym. Aby zrealizować tę koncepcję w praktyce, niezbędne będą otwartość i przejrzystość.

3.8 Uznając i doceniając szeroki zakres i różnorodność istniejącej już współpracy transgranicznej oraz wspólnych projektów, a także ich doskonałe wyniki, Komitet zaleca, by czerpać doświadczenie z takich programów i wykorzystać je w nowej koncepcji strategicznego planowania. Opracowując programy wspólnego planowania badań naukowych należy wykorzystać również doświadczenia płynące z niepowodzeń.

3.9 EKES w pełni popiera ideę, zgodnie z którą pilnie należy wdrożyć tę koncepcję, jednocześnie zwiększając zasoby finansowe i gospodarcze, aby Wspólnota mogła poprawić swoją pozycję oraz konkurencyjność gospodarczą wobec swych głównych konkurentów: Stanów Zjednoczonych i państw azjatyckich. Nie może to jednak w żadnym wypadku wykluczać współpracy naukowej z tymi państwami i ich infrastrukturami badawczymi⁽²⁾.

3.10 Komitet stwierdza równocześnie, że wdrażanie wspólnego planowania transgranicznych działań naukowo-badawczych będzie procesem niezwykle trudnym, ponieważ wymagać będzie bardziej otwartego i bardziej ukierunkowanego na współpracę nastawienia⁽³⁾, oraz że taka zmiana mentalności nie jest prostą sprawą.

3.11 Aby zdobyta wiedza naukowa skuteczniej i szybciej znalazła zastosowanie w praktyce, co jest ostatecznym celem wspólnego planowania strategicznego i własnych rozwiązań w zakresie badań naukowych, niezbędny jest właściwy udział sektora prywatnego w całym procesie. Komitet zauważa, że koncepcja wspólnego planowania pozwala na taki udział. Zwraca także uwagę na to, że udział sektora prywatnego jest źródłem trudności, zwłaszcza w odniesieniu do wykorzystania wyników, kwestii własności intelektualnej itd.⁽⁴⁾

3.12 Proces innowacji, to znaczy konkretnego zastosowania zdobytej wiedzy naukowej, uzależniony będzie od różnych czynników lokalnych, na przykład od istniejącej infrastruktury, dostępności kapitału, obciążeń podatkowych lub ulg podatkowych dla niektórych rodzajów inwestycji czy też od doświadczenia, zwłaszcza przemysłu, związanego z podobnymi inwestycjami. Może chodzić nawet o bezpośrednie zachęty inwestycyjne, jakimi są wakacje podatkowe. Czynniki te mogą prowadzić do sprzeczności w projektach.

⁽¹⁾ Opinia w sprawie europejskiego strategicznego planu w dziedzinie technologii energetycznych (Dz.U. C 27 z 3.2.2009, str. 53)

⁽²⁾ Zob. też opinia INT/461, CESE 1021/2009 z 11 czerwca 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽³⁾ Zob. też opinia INT/448, CESE 330/2009 z 26 lutego 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

⁽⁴⁾ Zob. też opinia INT/448, CESE 330/2009 z 26 lutego 2009 r. (jeszcze nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

4. Uwagi szczególne

4.1 Niewątpliwie najpilniejsze aktualne wyzwania społeczne (zmiany klimatyczne, efektywna produkcja i zużycie energii, w tym pochodzącej ze źródeł odnawialnych, bezpieczeństwo, zdrowie i starzenie się społeczeństwa) powinny jako pierwsze stać się przedmiotem wspólnego strategicznego planowania i rozwoju naukowo-technicznego, abyśmy mogli wystarczająco szybko znaleźć rozwiązania i skutecznie je wdrożyć.

4.2 Dotyczy to głównej strategicznej dziedziny badań podstawowych finansowanych przede wszystkim ze środków publicznych oraz procesów wspólnego planowania strategicznego i rozwiązań badawczych. W tym kontekście należy przede wszystkim opanować pierwszą fazę każdego projektu, jaką jest określenie odpowiednich podmiotów i opracowanie wystarczająco motywującej koncepcji projektu, tak aby zainteresować nim podmioty o wysokiej randze.

4.2.1 Nie należy jednak w żadnym przypadku wykluczać współpracy w dziedzinie badań czysto podstawowych, w której nie można *a priori* liczyć na konkretne zastosowania, ale także ją uwzględniać. Historia pokazuje, że właśnie w badaniach podstawowych osiągnięto największe sukcesy (np. laser, mechanika kwantowa czy teoria elektromagnetyzmu).

4.3 Wprowadzie proponowane wspólne planowanie badań naukowych będzie przeprowadzane i finansowane przez państwa członkowskie uczestniczące w tym programie oraz pozostanie w sferze ich kompetencji, jednak w pierwszej fazie opracowywania wspólnej koncepcji do współpracy powinny włączyć się organy wspólnotowe w odniesieniu do zainicjowania działań, a przede wszystkim koordynacji. Komisja oraz inne instytucje mogą odgrywać rolę pośredników i powinny być gotowe do udzielenia wsparcia, o które wnioskować mogą państwa członkowskie uczestniczące w inicjatywach wspólnego planowania. Rada Unii Europejskiej powinna następnie zapewnić skuteczny monitoring działań. Dzięki temu otwartemu podejściu państwa członkowskie będą informowane o przewidywanych i już realizowanych inicjatywach.

4.4 Ważne jest ponadto, aby podstawą wspólnego planowania było realistyczne i elastyczne podejście realizowane etapami, tak by maksymalnie zwiększyć możliwy efekt strukturyzujący i korzyści społeczne.

4.5 EKES uważa za konieczne opracowanie i wypróbowanie dla tych kluczowych działań wspólnotowych ram działania o wysokiej jakości, zachęcających do udziału poszczególne państwa członkowskie wraz z ich potencjałem naukowo-badawczym, aby wspierać i mobilizować nieodzowne oddolne podejście oraz przede wszystkim konieczne źródła finansowania. W tym celu Komisja powinna, w oparciu o istniejące już wspólne programy badań, bezzwłocznie ułatwić współpracę

między zainteresowanymi stronami. Absolutnie niezbędne jest przewidzenie ram wsparcia i wystarczającej mobilności środków.

4.6 Przy opracowywaniu tych ram działania należy uwzględnić nie tylko czynniki, które mogą mieć synergistyczne, wspierające oddziaływanie, lecz również poddać szczegółowej analizie zagrożenia dla koncepcji wspólnego europejskiego planowania i wykorzystywania wyników w praktyce. Niedoceniając tych zagrożeń mogłoby bowiem udaremnić sukces wielu interesujących idei w fazie realizacji. Komunikat wraz z towarzyszącymi mu dokumentami pozwala stwierdzić, że Komisja poświęciła tym czynnikom należytą uwagę.

4.7 Należy uważnie śledzić projekt pilotażowy, którym jest plan EPSTE, a procesy realizowane w jego ramach muszą zostać przeanalizowane, aby doświadczenie to pozwoliło ulepszyć europejskie strategiczne podejście do planowania transgranicznej współpracy w dziedzinie badań naukowych. Dla europejskiego środowiska naukowo-badawczego będzie to proces uczenia się przez doświadczenie.

4.8 Nowe struktury organizacji transgranicznych działań naukowo-badawczych powinny być ustanawiane tam, gdzie mogą przynieść niewątpliwą korzyść dla całej UE oraz wyraźną wartość dodaną. EKES jest więc zdania, że konieczne jest maksymalne wykorzystywanie potencjału struktur organizacyjnych, które się sprawdziły (tzn. odniosły sukcesy naukowe i w zakresie współpracy międzynarodowej) lub które mogą dalej skutecznie się rozwijać.

4.9 Komitet zgadza się z podziałem procesu wspólnego strategicznego planowania i realizacji działań naukowo-badawczych na trzy fazy:

4.9.1 Należy przede wszystkim opracować **wspólną koncepcję** dla uzgodnionej dziedziny, ustalając długoterminowy cel lub cele zatwierdzone na szczeblu politycznym. Wizja ta powinna opierać się na wiarygodnych danych, konsultacjach z zainteresowanymi podmiotami, w szczególności z przedstawicielami nauki i przemysłu, jak również na wspólnej ocenie istniejących programów i możliwości.

4.9.2 W oparciu o tę koncepcję należy opracować **strategiczny program badań** obejmujący konkretne, wymierne, osiągalne, realistyczne cele wraz z ramami czasowymi dla ich realizacji (cele SMART – *specific, measurable, achievable, realistic, time-based*). Strategiczny program powinien zapewniać powiązanie celów projektu z niezbędnymi zasobami ludzkimi, finansowymi i organizacyjnymi oraz umożliwiać w ten sposób jak najlepsze przygotowanie projektu dzięki znajomości niezbędnego kontekstu w ramach danej dziedziny badań.

4.9.3 W celu zrealizowania **strategicznego programu badań** należy wykorzystać i wzmocnić wszystkie instrumenty badań publicznych (krajowe i regionalne programy badań, międzyrządowe organizacje badawcze i programy współpracy, infrastrukturę badawczą, programy na rzecz mobilności, itp.). Realizacja może ewentualnie być wspierana z wykorzystaniem wspólnotowych funduszy i instrumentów dostępnych w programie ramowym. Należy przy tym zapewnić regularne monitorowanie i ocenę postępów w realizacji projektu wspólnych badań oraz informowanie o wynikach na szczeblu politycznym.

4.10 Ponieważ podobnie jak w przypadku europejskiej infrastruktury badawczej także projekty wspólnego planowania będą finansowane ze środków państw członkowskich, niezwykle ważna będzie koordynacja takiego finansowania. Komitet

zwraca uwagę na konieczność osiągnięcia potrzebnej synergii między tworzeniem europejskiej infrastruktury badawczej, wspólnym planowaniem a siódmym programem ramowym. Komitet zauważa jednocześnie, że niektóre państwa nie traktują tych inicjatyw wystarczająco poważnie.

4.11 Komitet z zadowoleniem przyjmuje utworzenie grupy wysokiego szczebla ds. wspólnego planowania, której zadaniem jest określenie zagadnień podlegających wspólnemu planowaniu, wybranych w wyniku szerokich konsultacji społecznych z przedstawicielami różnych regionalnych, krajowych i europejskich środowisk naukowych oraz, w stosownych przypadkach, sektora prywatnego. W wyniku tych działań i po przedstawieniu oczekiwanego wniosku przez Komisję Rada powinna być w stanie przyjąć inicjatywy dotyczące wspólnego planowania nie później niż w roku 2010.

Bruksela, 25 marca 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI
